

L'arxipèlag del Gos

Narratives

106

Títol original:
L'archipel du Chien

© Éditions Stock, 2018

© 2019 Jordi Martín Lloret, per la traducció

© Anja Philippe (Getty Images), per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: març de 2019
ISBN: 978-84-17214-61-6
DL B 6368-2019
Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic,
ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

L'arxipèlag del Gos

Philippe Claudel

Traducció de Jordi Martín Lloret

 Angle Editorial

*Digueu-me a quina hora se m'ha
de transportar a bord.*

Últime paraules escrites
per ARTHUR RIMBAUD

*[...] Molt contenta
si se't permet de respirar
després d'una dolor; i benaurada
si de tota dolor la mort et cura.*

GIACOMO LEOPARDI

I

Vosaltres cobegeu l'or i escampeu la cendra.

Embruteu la bellesa, pansiu la innocència.

Pertot deixeu córrer grans torrents de fang. L'odi és el vostre aliment, la indiferència la vostra brúixola. Sou criatures del son, sempre adormides, fins i tot quan us penseu que esteu despertes. Sou els fruits d'una època abaltida. Les vostres emocions són efímeres, papallones sortides de pressa del capoll, de seguida calcinades per la llum dels dies. Les mans us fenyen la vida en una argila àrida i fada. Us devora la solitud. L'egoisme us engreixa. Gireu l'esquena als vostres germans i perdeu l'ànima. La vostra natura fermenta en l'oblit.

Com jutjaran el vostre temps els segles futurs?

La història que llegirem és tan real com ho podeu ser vosaltres. Passa aquí com hauria pogut passar allà. Seria massa fàcil pensar que ha tingut lloc en una altra banda. Els noms de les persones que l'habiten no tenen gaire importància. Es podrien canviar. Substituir-los pels vostres. Us assembleu tant, sortits del mateix motlle inalterable.

Estic segur que tard o d'hora us fareu una pregunta legítima: ha estat testimoni del que ens explica? Ja us la contesto ara: sí, n'he estat testimoni. Com n'heu estat vosaltres però no

ho heu volgut veure. No voleu veure mai res, vosaltres. Jo soc el que us ho recorda. Soc el que toca el voraviu. Soc aquell a qui no se li escapa res. Ho veig tot, jo. Ho sé tot. Però no soc res i vull continuar així. Ni home ni dona. Soc la veu, simplement. Us contaré la història des de l'ombra.

Els fets que ara us explicaré van passar ahir. Fa uns quants dies. Fa un any o dos. No pas més. Escric «ahir» però em sembla que hauria de dir «avui». Als homes l'ahir no els agrada. Els homes viuen el present i somien endemans.

La història té lloc en una illa. Una illa qualsevol. Ni gran ni bonica. Oblidada pel país del qual depèn tot i no quedar-ne gaire lluny, i més a prop d'un altre continent que d'aquell al qual pertany, però que ignora.

Una illa de l'arxipèlag del Gos.

Quan s'observa aquest arxipèlag als mapes, a primera vista no es pot veure el Gos. S'amaga. Als nens els costa distingir-lo. La mestra a qui ja deien la Vella es burlava dels seus esforços, i també de la seva sorpresa quan dibuixava amb la punta de la vara el contorn del morro. El Gos sorgia de sobte. Els espantava. Com passa amb algunes persones que no sabem ben bé de quina pasta estan fetes quan les comencem a tractar, fins que un dia et salten al coll.

El Gos és allà, dibuixat sobre el paper fi. Boca oberta, ullals sortits. Disposant-se a destrossar una llarga i pàl·lida immensitat blau cobalt que el mapa constel·la de xifres que indiquen les profunditats i de fletxes que tracen els corrents. Les mandíbules són dues illes corbes, la llengua també, una illa, i les dents també, algunes punxegudes, d'altres massisses, quadrades, i d'altres esmolades com dagues. Les dents, illes, doncs. Entre les quals hi ha la que és l'escenari de la història, l'única habitada, al capciró de la mandíbula inferior.

A la vora de la immensa presa blava que no sap que és cobejada.

La vida a l'illa ve del volcà que la domina i que durant mil·lennis ha vomitat la seva lava i les seves escòries fèrtils. Es diu el Brau. El nom sona bàrbar. Feia por als petits antigament, quan l'illa s'encantava amb els crits i els riures dels nens. Ara el Brau paeix, després del seu últim atac d'ira. El cràter queda colgat quasi sempre sota un edredó de boires. Es lliura a una becaina molt llarga. Uns quants rots de tant en tant. Sorolls sords. Enervaments d'adormit, que s'estremeix i es regira en ple son.

La resta de l'esquelet del Gos és una multitud d'illes petites, la majoria minúscules com molles de pa oblidades a les tovalles al final d'un àpat. Desertes. Ben al contrari, aquesta que descobrirem s'ha forjat amb el batec de la sang dels homes. Roman, com una punta de món caiguda en l'atzur. Segurament al principi hi hagué una població de pescadors, a l'època dels fenicis, descendents dels pirates i dels lladres que es van embarrancar mentre la costejaven, o mentre s'amagaven per comptar el seu botí.

Hi ha vinyes, oliverars, vergers de tapereres. Cada tros conreat posa de manifest l'obstinació d'uns avantpassats que el van arrencar al volcà amb paciència. Aquí o s'és pagès o s'és pescador. No hi ha altres opcions. Sovint els joves no volen ser ni una cosa ni l'altra. Marxen. I ja no tornen. És així i ha estat així sempre.

El Gos escup unes estacions inhumanes. L'estiu asseca els homes i els estassa. L'hivern els cala els ossos. Vent penetrant i pluja freda. Mesos de llangor trèmula. Les seves cases han donat la volta al món. En fotografia. A les revistes. Arquitectes, etnòlegs i historiadors van decidir sense que ningú els ho

demanés que pertanyien al patrimoni de la humanitat. Això els va fer riure, abans de disgustar-los. No les poden ni destruir ni transformar.

Els que no hi viuen els les envegen. Els ximplés. De pedra de lava mal rejuntada, semblen unes cabanyes enormes construïdes per un poble de nans. Són dures amb ells. Incòmodes. Fosques i rugoses. Ells s'hi ofeguen i s'hi glacen. Se senten encerclats i oprimits. S'hi han acabat assemblant.

El vi de l'illa és un negre dolç i pesant nascut d'un cep que només creix aquí, el *murula*. Els grans del seu raïm semblen ulls de garsa: petits, negres, brillants, mancats de pruïna. La verema es fa cap a mitjan setembre, i tot seguit el raïm es disposa sobre les parets de les vinyes i els vergers de tapereres, protegit dels ocells per unes malles molt fines. S'hi asseca durant dues setmanes abans del premsat, i en acabat es deixa fermentar el suc en la penombra d'uns cellers llargs i estrets, excavats a la falda del Brau.

Més tard quan el vi s'embotella, ha agafat un color de sang de toro. No deixa passar la llum. És fill de les tenebres i del ventre de la terra. És el vi dels déus. Quan hi mulles els llavis, el que et ve a la boca i et regala per la gola són el sol i la mel, però també l'abisme sense fons del revés del món. Els vells solien dir quan en bevien que mamaven al mateix temps el pit d'Afrodita i el d'Hades.

II

Tot va començar un dilluns de setembre al matí, a la platja. En diuen la platja, a falta d'un nom millor, encara que no s'hi pugui banyar ningú per culpa dels esculls i dels corrents, ni estirar-s'hi perquè està feta de còdols volcànics, rasposos i punyents.

La Vella s'hi passejava cada dia. La Vella és l'antiga professora. Tots els habitants de l'illa han passat per la seva classe. Ella coneix totes les famílies. Va néixer aquí i també hi morirà. No se l'ha vist mai somriure. No se sap quina edat té. Segurament prop de vuitanta anys. En feia cinc que havia hagut de deixar la classe, a contracor. En aquella època, feia la seva passejada cada matí, durant les primeres hores del dia, amb el seu gos, un encreuament d'ulls melancòlics a qui res no agradava tant com empaitar gavines.

Sempre anava sola per la platja. No hi havia res ni cap oratge que la pogués fer renunciar a aquella caminada vora mar, en aquell indret desolat que semblava arrencat d'un país del nord, d'Escandinàvia o d'Islàndia, i deixat caure allà com per fer mal a l'ànima.

Aquell dia, el gos corria al seu voltant com de costum. Saltava enlaire cap als ocellots que el desafiaven insolents. El

temps era de pluja. Fina encara, lleugera i freda, i la mar empenyia unes onades dolentes, curtes però tibants que es polvoritzaven sobre el codolar en una escuma bruta.

De sobte el gos es va aturar, va bordar, i va sortir disparat en una cursa boja que el va portar una mica més lluny, a una cinquantena de metres, cap a tres formes allargades que l'onatge havia llançat a la riba però que encara sacsejava una mica, com si li costés abandonar-les del tot. El ca les va ensumar, es va girar per mirar la Vella i va deixar anar un udol molt llarg.

En aquell mateix moment, dos homes van veure també les formes al codolar: l'Amèrica, un solter un xic vinyataire, un xic manetes, que de tant en tant venia a veure què havia arrossegat el corrent fins allà: bidons llançats per la borda, posts perdudes, xarxes, cordams, fustes a la deriva. Va veure al lluny les formes estranyes. Va baixar del carro, va acariciar el costat del seu ase i li va dir que no es mogué, que es quedés allà, al camí. També hi havia l'Espasa, a qui deien així perquè, tot i no ser gaire espavilat, segurament és un dels pescadors de peix espasa més fins de l'illa, ja que coneix els costums del gran emperador, els fons on viu, els seus humors i els seus cicles, i és capaç d'endevinar-ne les rutes i els estratagemes.

Aquell dia els vaixells no havien sortit. Feia massa mal temps. L'Espasa treballava per a l'Alcalde, que era el patró de pesca més important de l'illa. Tenia tres embarcacions de motor i les instal·lacions de cambres frigorífiques per emmagatzemar el seu peix i el dels altres deu patrons, que eren massa pobres per tenir-ne de pròpies.

Dos dies abans, mentre tots eren a la mar, una ventada s'havia emportat tres boies a les quals estaven fixades unes

nanses de llagosta que l'Espasa havia col·locat mar endins, pel seu compte, durant el dia i la nit que l'Alcalde li havia deixat el vaixell.

Aquell dilluns al matí havia anat a la platja per veure si el corrent les havia empès fins allà. Va ser el llarg crit del gos el que el va alertar. Caminava a distància de la Vella, que no l'havia sentit. De sobte la va veure accelerar el pas i ensopegar amb els còdols, caure gairebé, redreçar-se. Va notar que passava alguna cosa. Va veure l'Amèrica, que acabava de baixar del carro i també anava cap al gos.

Tots tres, la Vella, l'Espasa i l'Amèrica, van arribar al mateix temps allà on eren les formes xopes que les onades animaven. El gos va mirar la seva mestressa, va deixar anar un clapit i va ensumar el que la mar acabava d'escopir: tres cossos d'homes negres, vestits només amb texans i samarreta, descalços, que semblaven dormir, amorrats al codolar.

La Vella va ser la primera a parlar:

—Què espereu? Traieu-los!

Els dos homes es van mirar i van fer el que la Vella mavena. No sabien gaire com agafar els cadàvers i dubtaven. Finalment els van agafar per sota de les aixelles i els van arrossegar a reculons, per estirar-los l'un al costat de l'altre damunt dels còdols foscos.

—No els podeu deixar així! Gireu-los.

Van tornar a dubtar però van acabar tombant els cossos de costat i de sobte va aparèixer el rostre dels morts.

No tenien ni vint anys. Semblaven dormir d'un son dur que els havia torçat els llavis i els havia marbrat la pell amb unes clapes violàcies, cosa que els donava una fesomia tan cada que semblava un retret.

La Vella, l'Amèrica i l'Espasa es van senyar tots tres alhora.

El gos va bordar. Tres cops. I es va tornar a sentir la veu de la Vella:

—Amèrica, no portes cap lona al carro?

L'Amèrica va assentir. Es va allunyar.

—I tu, Espasa, ves a avisar l'Alcalde. No parlis amb ningú més. Torna-te'n amb ell. No badis.

L'Espasa no va discutir i se'n va anar corrent. La mort sempre li havia fet por. Es va sentir la remor de la mar després de la ventada que durant la nit havia escombrat l'illa i que s'havia sentit fins a les cases perquè havia llançat la seva escopinada salada sota les portes, entre les pedres disjunctes i dins les xemeneies. De fet la gent havia dormit malament, regirant-se en el llit sense parar, aixecant-se per pixar o per anar a beure un got d'aigua.

La Vella i el gos es van quedar al costat dels cossos. L'escena era com un quadre de museu, edificant, tot i que no se sabia ben bé quina moral podia il·lustrar: la mar infinita, tres cossos d'homes negres i joves, una vella i un gos, drets al seu costat. Ja es veia que allò devia tenir algun significat, però en aquell moment era difícil trobar-lo.

L'Amèrica va tornar amb una lona de plàstic blau.

—Tapa'ls —li va dir la Vella.

Els cossos van desaparèixer sota la mortalla sintètica. L'Amèrica va disposar uns còdols grossos damunt les vores perquè no l'aixequés el vent, que igualment va intentar escoltar-se per sota. Això va generar una música crepitant, arrugada, de carpa de circ.

—D'on creu que venen, Mestressa?

L'Amèrica, tot i els seus quaranta anys, els dits grossos d'home i el rostre clivellat de pastilla de sabó gastada, va recupear la inquietud i la veu de nen. Es va encendre una cigarreta.

—A tu què et sembla? —va dir la Vella amb brusquedat.

L'Amèrica va arronsar les espatlles, va fer una pipada, esperant que li formulessin una veritat que ell no gosava pronunciar. Però com que la Vella callava, ell va murmurar, dubtant com un alumne poc segur de la seva resposta, apuntant amb la barbeta a la llunyania pàl·lida cap al sud.

—D'allà baix...?

—És clar, d'allà baix! No han caigut pas del cel! No has estat mai gaire espavilat però sí que deus mirar la tele com tothom, oi?

III

L'Espasa no havia badat. Menys de mitja hora més tard el van veure reparèixer, tombant a l'angle de la roca alta que barra la platja i l'amaga a la vista de la ciutat i del port. El seguia l'Alcalde, però també hi havia una altra silueta, grossa i rabassuda, la del Doctor.

La Vella va renegar entre dents quan el va veure. El gos va acollir els nouvinguts fent-los festes a canvi d'unes carícies que no va rebre.

—I doncs, què és tant de misteri, que aquest cretí no m'ha volgut dir res?

L'Espasa va acotar el cap. L'Alcalde estava empipat. Era prim com una anxova, amb el rostre sec i groc i els cabells grisos. Tenia seixanta anys. Com el Doctor, a qui coneixia des que era petit, però aquest últim tenia l'alçada i la forma d'una bota. Era calb i vermell. Un bon mostatxo tenyit de negre li ocultava el llavi superior. Li costava reprendre l'alè. Portava un vestit de lli que havia estat elegant en el seu moment però que ara estava tot constel·lat de llànties i foradat en diversos llocs. L'Alcalde anava vestit amb una granota de pescador.

—He dit a l'Espasa que només t'avisés a tu.

—El Doctor i jo encara treballàvem en aquell cony de dossier per a les Termes! Ens pensa dir què passa o no?

—Ensenya'ls-ho.

L'Amèrica va entendre el que li demanava. Es va inclinar i va aixecar tres de les pedres que subjectaven la lona. El vent s'hi va escolar i hi va dibuixar una panxa de dona grassa. Just en aquell moment dos gavians van caure en picat del cel, immensos i inquietants. Van fregar el cap dels homes, que el van entrar entre les espatlles en un acte reflex, abans d'eivar-se de seguida i desaparèixer entre els núvols.

Quan va descobrir els cossos, el Doctor va perdre un moment el seu somriure de conveniència. L'Alcalde va rondinar utilitzant el vell dialecte, en el qual s'havien encreuat paraules àrabs amb vocables espanyols i grecs des de feia més de mil anys. El front se li va plegar en un munt d'arrugues que posaven de manifest els problemes que ell veia néixer d'aquella descoberta i que ja començava a sospesar.

Però el més curiós, i a dir veritat el més irreal, va ser que de sobte es va alçar una veu nova, que no pertanyia a cap dels presents, una veu que els va sobresaltar a tots, com si de cop i volta el Diable s'acabés de convidar entre ells.

Enmig de la confusió dels seus pensaments i la consciència progressiva que el que tenien davant dels ulls no pertanyia a cap malson, a cap escena de pel·lícula o de telenotícies ni a cap pàgina de novel·la policíaca, sinó a la realitat humida d'aquell matí de setembre, no havien sentit les passes d'aquell que s'hi havia acostat, i que acabava de rebentar el silenci com si fos un abscess repetint simplement «Déu meu», tres vegades, amb una veu fluixa i espantada que els va provocar calfreds a tots, cosa que els va irritar de sobte contra el nouvingut, perquè a ningú li agrada que l'agafin en flagrant delictes de feblesa i de por.

L'individu que salmodiava era el Professor. Havia agafat la classe de la Vella. No era de l'illa. Un estranger, doncs. A la Vella no li agradava, però a ella no li agradava gairebé ningú. És clar que ja era hora que passés el relleu, però el veia com un lladre. Li havia robat la seva feina. Els seus alumnes. La seva escola. L'odiava.

Segons deien la seva dona era infermera. Al principi havia buscat feina, però no li havien proposat res. Després va intentar obrir un consultori d'atenció mèdica, en un annex de l'escola. Però els habitants de l'illa es curen ells mateixos i quan la cosa és més greu ja hi ha el Doctor. Per tant va acabar quedant-se a casa. Els dies se li feien eternals. L'illa s'havia convertit en la seva rutina i el seu avorriment.

Es murmurava que es marcava com una planta oblidada al racó d'una finestra, i que no es rega quasi mai. La parella tenia dues filles, bessones. Uns ocellets alegres, despreocupats. Dues nenes de deu anys, que no se separaven mai i només jugaven entre elles.

Aquell matí, el Professor portava uns pantalons curts verds i una samarreta blanca ajustada, sobre la qual ressaltava un eslògan publicitari d'una operadora de telefonia. Anava calçat amb unes vambes. S'afaitava els panxells i les cuixes com els esportistes professionals. Tenia pell de dona. Cada matí efectuava un llarg entrenament de cursa a peu abans de dutxar-se i anar a la feina. No apartava els ulls dels tres cadàvers, mentre que tots els altres només el fitaven a ell.

—I tu què hi fas, aquí? —li va etzibar l'Alcalde.

—Corria. He vist el carro i l'ase de l'Amèrica. I a tots vosaltres de lluny. I la lona. I he pensat que...

—Què has pensat?

La Vella havia parlat en un to tan desagradable com el de l'Alcalde.

—Que tot això no era normal! Que en devia haver passat alguna de grossa. Llavors he reconegut el Doctor, i després el senyor Alcalde... Déu meu!

Ell no amagava que estava trasbalsat, contràriament als altres, que també ho estaven però s'haurien deixat matar abans no se'ls notés. Malgrat el seu cos alt i cepat, i la força que es desprenia de la seva joventut —tenia una mica més de trenta anys—, de sobte semblava una criatura totalment vulnerable. No aconseguia tancar l'aixeta de la seva lletania, en la qual el nom de Déu rajava com un filet d'aigua clara.

La Vella la va tancar per ell:

—Deixa Déu tranquil.

El Professor va callar. Ja no va parlar ningú més.

Era d'hora. A penes les vuit. El sostre de núvols havia baixat encara més, i el dia naixent ja perdia claror. El vent d'alta mar empenyia les onades fins als peus del grupet, que va fer unes quantes passes enrere per no mullar-se. De sobte tot-hom va tenir fred. El Professor tremolava. Tenia la pell de les cames i dels braços com la d'un pollastre plomat. Només els tres cadàvers es mantenien impassibles.

L'Alcalde va tornar a parlar:

—Som sis, aquí. Sis que ho sabem. I sis que callarem fins a aquest vespre, quan ens trobem a l'ajuntament a les nou. Mentrestant jo aniré pensant en els passos a seguir.

—Els passos a seguir...? —es va estranyar el Professor tremolant.

—Calla! —el va tallar l'Alcalde—. Ja discutirem aquest vespre. Però si d'aquí allà un de vosaltres parla d'això amb qui sigui, o si un de vosaltres no ve aquest vespre, despenjo l'escopeta i el pelo.

—I què en faràs, d'aquests? —va demanar la Vella.

—Ja me n'ocuparé jo amb l'Espasa. Amèrica, tu ara ens deixaràs el carro i l'ase. I els altres ja us en podeu anar. Tu també, Amèrica, amb dos que siguem ja n'hi haurà prou. Fins al vespre. I recordeu que jo no soc dels qui fan promeses que després no compleixen!

Es van dispersar. La Vella va continuar la seva passejada com si no hagués passat res. El gos girava al seu voltant. Estava content com només ho poden estar les bèsties que viuen en el present, que no saben res del passat ni dels patiments i els problemes del futur.

La Vella es va endinsar en la llunyania. El Professor va intentar reprendre la cursa, però el van veure titubejar i acabar caminant, com aquell qui diu sense rumb i com un autòmat, girant-se sovint cap als cossos dels ofegats. El Doctor es va allunyar cap a la ciutat amb l'Amèrica, mentre que l'Espasa tornava amb l'ase i el carro. L'Alcalde s'escorcollava les butxaques.

—Que busca res, Amo?

—Una cigarreta.

—Em pensava que ho havia deixat.

—I si hi vull tornar n'has de fer res, tu?

—També és veritat.

—Dona-me'n una de les teves.

L'Espasa li va allargar un paquet. L'Alcalde va agafar una cigarreta. L'Espasa l'hi va encendre. L'Alcalde va fer dues pipades llargues, una darrere l'altra, amb els ulls tancats. L'Espasa acariciava l'ase mentre contemplava els tres cadàvers.

—I ara, Amo?

—Ara què?

—Què passarà?

L'Alcalde va arronsar les espatlles. Va escopir a terra.

—Res. No passarà res. És un error.

—Un error?

—D'aquí a unes quantes setmanes et diràs que tot això ho has somiat. I si me'n parles, si em preguntes res, et diré que no sé a què et refereixes. Ho entens?

—No ho sé.

—Els records. Ens els podem guardar, però també els podem ratllar com un tros de formatge per a la sopa. I llavors deixen d'existir. Això ho entens?

—Això sí. El formatge desapareix. Es fon dins la sopa. Només en queda el gust a la boca, però amb una copa de vi se'ns en va. Ja no en queda res.

—Vet aquí. Amb una copa de vi se'ns en va. Au, som-hi, que la Vella ens mira.

La Vella s'havia aturat a un centenar de metres i fins i tot semblava que desfés el camí, com si tornés cap a ells amb la seva silueta de luci i el gos que girava al seu voltant. L'Espasa va aixecar el primer cadàver per sota de les aixelles. L'Alcalde el va agafar pels peus. El van pujar al carro, i tot seguit van fer el mateix amb els altres dos. L'Espasa els va posar a sobre la lona i la va lligar. Aviat ja no es veia res més que plàstic blau. L'Alcalde ja s'havia enfilat a la post que feia de seient. L'Espasa s'hi va afegir, va agafar les regnes i va fer girar l'ase, que va començar a tirar en direcció al camí.

La platja va recuperar la seva solitud impassible.